

Nr 191.

Godkänd av första kammaren den 27 maj 1915.

Godkänd av andra kammaren den 27 maj 1915.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av ej mindre Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels lag om ändrad lydelse av 7, 16, 20 och 23 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om viss ändring av de i 37 § av samma lag meddelade övergångsbestämmelser, än även i anledning av ovan nämnda proposition väckta motioner.

(Sammansatta stats- och lagutskottets nr 1 utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

Genom en den 20 april 1915 dagtecknad proposition, nr 139, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 14 saml. 75 häft. (Nr 191.)

propositionen fogade förslag till dels lag om ändrad lydelse av 7, 16, 20 och 23 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock lag om viss ändring av de i 37 § av samma lag meddelade övergångsbestämmelser.

Vidkommande det av Eders Kungl. Maj:ts framlagda förslaget till lag om ändrad lydelse av 7, 16, 20 och 23 §§ i ovannämnda lag har riksdagen icke funnit skäl till annan erinran, än att riksdagen av skäl här nedan anföras till förslaget fogat den ändring av 37 § i pensionsförsäkringslagen, som längre fram skall angivas.

Beträffande Eders Kungl. Maj:ts förslag till lag om viss ändring av de i 37 § i samma lag meddelade övergångsbestämmelser får riksdagen anföra följande.

I anledning av sistberörda lagförslag har av enskilda motionärer hemställts dels att sådan ändring måtte vidtagas i Eders Kungl. Maj:ts förslag, att i pensionsförsäkringen måtte inbegripas jämväl de personer, som vid 1914 års ingång fyllt 67 år med undantag av dem, som redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, dels ock att den i lagen stadgade övergångstid, varunder pensionstillägg eller understöd eller ökning därav skulle utgå med allenast vissa procent av eljest stadgade belopp, måtte utsträckas till och med år 1929.

De nu gällande inskränkningarna i avseende å rätten till understöd hava tillkommit uteslutande ur kostnadssynpunkt. Alla, som vid 1913 års riksdag överhuvudtaget önskade folkförsäkringens genomförande, torde hava varit ense därom, att det varit synnerligen lyckligt, om övergångsbestämmelserna kunnat göras vidare än som skedde och således fått omfatta flertalet av den nu levande generationen. Man lär vid sistnämnda riksdag icke heller varit främmande för de inkonsekvenser och i många fall obilliga resultat, vartill dessa av kostnadsskäl förorsakade inskränningar skulle komma att leda. Enligt övergångsbestämmelsernas nuvarande avfattning blir den, som under år 1913 icke haft någon inkomst eller tillgång, utesluten från understöd, under det att åter den, som under samma år ägt ett mindre kapital eller kunnat bereda sig någon mindre inkomst, är berättigad till understöd. Den sämst ställda blir sålunda utan understöd, under det att den bättre situerade erhåller sådant. Det torde utan

vidare vara uppenbart, att bestämmelser, som verka på ifrågavarande sätt, för den stora allmänheten måste förefalla hårda och orättvisa. De sökande, som på grund av sin fattigdom avvisas av pensionsnämnderna, hava svårt att förstå, att en dylik tillämpning av lagen kan hava stått i överensstämmelse med lagstiftarnas avsikt. Det är ock tydligt, att misstroende till folkförsäkringen skall uppammas hos allmänheten, så länge bestämmelser kvarstå, som leda till resultat, vilka för det allmänna rättsmedvetandet framstå såsom stötande.

Vad särskilt angår dem, som vid 1914 års ingång redan fyllt 67 år, måste det synas dessa obilligt, att de skola vara uteslutna från försäkringens förmåner. Många av dem hava säkerligen, direkt eller indirekt, bidragit till bildande av arbetarförsäkringsfonden, och ingen av dem lär hava tänkt sig, att, då försäkringen en gång genomfördes, de skulle ställas helt och hållet utanför densamma. Snarare torde de hava väntat, att försäkringen i första hand skulle komma just dem till godo, som endast hade några få år kvar att leva och som ofta under stora försakelser hittills dragit sig fram i väntan på att en ljusning i deras bärgningsvillkor skulle inträda genom införandet av den allmänna folkpensioneringen. Dessa åldringar synas också framför andra böra vara berättigade till understöd. Möjligheten för dem att själva försörja sig är, såsom pensionsstyrelsen frambållit, så till vida mindre än för de yngre invaliderna, som de förra hava ålderns börda och oftast svårare att kunna bereda sig någon liten inkomst, då deras rörlighet och anpassningsförmåga ofta är inskränkt. — Enligt vad av ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande inhämtas, utsände kommittén till åldringarna i riket cirkulär med förfrågningar angående deras ekonomiska förhållanden och deras hälsotillstånd. De besvarade dessa cirkulär efter bästa förmåga, och de sågo säkerligen i deras utsändande ett visst löfte eller åtminstone en förhoppning om framtida pension. Ifrågavarande åldringar torde hava svårt att fatta, att de skola vara uteslutna ur försäkringen endast av den anledning, att de hunnit överskrida 67-årsgränsen, innan lagen trätt i kraft.

Därest en utvidgning av rätten till delaktighet i pensionsförsäkringen skall äga rum, har det synts riksdagen lämpligast, att denna göres utan dröjsmål så fullständig som möjligt. Sker icke detta, synes det riksdagen kunna befaras, att svårbotlig skada tillskyndas folkpensioneringen, vilken tyvärr hittills icke torde hava omfattats med folkets tillit i den grad, som är önskvärt och som den förtjänar.

Det mål, man nu eftersträvar, har riksdagen funnit lämpligast vinnas därigenom, att motionärernas förslag godtoges.

Pensionsstyrelsen har vid uppgörandet av sitt ursprungliga förslag förutsatt, att de kostnader för staten, som skulle föranledas av ett genomförande av styrelsens förslag, skulle få bestridas dels av medel, som kunde bliva disponibla från arbetarförsäkringsfonden, dels av särskilt av riksdagen för ändamålet beviljat anslag.

Arbetarförsäkringsfonden skulle enligt riksdagens beslut hava till ändamål att, då pensionsförsäkring infördes, möjliggöra, att pensionsförmånerna i såvitt möjligt lika mån skulle komma till godo såväl den då levande generationen som de kommande generationerna.

Arbetarförsäkringsfonden har, jämlikt nuvarande bestämmelser i pensionsförsäkringslagen, disponerats för förhöjning av den procent, enligt vilken avgiftspensionerna eljest skolat kunna beräknas för den nuvarande generationen.

Därest, såsom pensionsstyrelsen antagit kunna utan olägenhet ske, till grund för den nuvarande generationens pensionering lägges en räntefot av 4 %, kan ur arbetarförsäkringsfonden för ifrågavarande ändamål disponeras ett belopp, vilket den 1 januari 1915 uppgick till 26,406,000 kronor, men vilket, med tillägg av 1915 års ränteinkomst, beräknats uppgå till 27,462,000 kronor. Återstående kostnader för medtagande i försäkringen av samtliga de grupper, som enligt motionärernas förslag skulle komma att inbegripas i försäkringen, motsvara ett kapitalvärde den 1 januari 1916 av 26,224,000 kronor, och skulle täckas dels av ett belopp, motsvarande den besparing i nu beräknade kostnader för understöd och pensionstillägg till i försäkringen redan inneslutna invalider, som skulle uppkomma vid en utsträckning av övergångstiden i enlighet med motionärernas nyss angivna förslag, dels ock genom ett årligt statsanslag under åren 1917—1940 av 662,000 kronor eller under åren 1917—1950 av 548,000 kronor.

Riksdagen, som haft tillfälle att förvissa sig om, att de av pensionsstyrelsen verkställda beräkningarna äro utförda med mycken försiktighet, anser för sin del, att till grund för beräkningen av kostnaderna för den nuvarande generationens pensionering kan läggas en räntefot av 4 %. Det är sannolikt, att under den närmaste tiden en icke obetydligt högre ränta kan påräknas. Arbetarförsäkringsfonden är för närvarande placerad till en genomsnittsränta av 4,4 %. Statens senast upptagna lån löpa med en räntefot av 5 %. Det lär också vara all anledning antaga, att vi, för den närmare framtiden åtminstone, hava att räkna med en period av hög ränta. Även om sedermera en nedgång av räntefoten skulle komma att ske, må uppmärksammas, att fondplaceringar endast successivt under loppet av flera år röna inverkan härav. De sakkunniga,

som i juli 1914 tillkallades av försäkringsinspektionen och då avgävo yttrande angående räntefoten å vissa fondplaceringar, uttala också, att, helst om man räknar med en medelränta under en längre tidsperiod, anledning saknas antaga, att sådan placering till 4 % icke kan även framdeles uppnås. Försäkringsinspektionen uttalar också i underdånigt utlåtande av juli 1914, att antagande av en räntefot av 4 % vid beräkningen av premier och premiereserv för lifförsäkring bör anses i och för sig betryggande.

Någon tvekan att godtaga den ståndpunkt, som pensionsstyrelsen intagit i fråga om användandet av arbetarförsäkringsfonden, har därför icke synts riksdagen böra förefinnas.

Vad angår det årliga statsbidrag, som skulle ytterligare erfordras för genomförande av motionärernas förslag, är detta, resp. 662,000 kronor eller 548,000 kronor, ganska ringa i förhållande till det stora antal invalider, som härigenom skulle bliva delaktigt i pensionsförsäkringen.

I själva verket kan, efter vad från pensionsstyrelsen inhämtats, antagas, att de beräkningar, som legat till grund för hela pensionsförsäkringen, äro så försiktigt uppgjorda, att goda utsikter förefinnas, att det statsbidrag, som för genomförande av motionärernas förslag skulle under en följd av år erfordras, fullt eller åtminstone till stor del skulle komma att falla inom ramen av de beräknade statsanslagen för de enligt nu gällande bestämmelser utgående pensionstillägg och understöd. De periodiska undersökningar av pensionsförsäkringsfonden, som komma att äga rum, skola enligt riksdagens uppfattning komma att ådagalägga, att pensionsförsäkringen även inom avgiftspensioneringen äger betydelsefulla vinstkällor, till vilka hänsyn icke tagits vid de försäkringstekniska beräkningarna.

I detta sammanhang torde böra erinras, att något som helst ytterligare statsbidrag i allt fall icke behöver anvisas förrän för år 1917.

Vidare torde böra betonas, att de invalider, som enligt motionärernas förslag skulle intagas i försäkringen, måste, i den mån så ej redan skett, förr eller senare komma att av det allmänna eller av enskilda försörjas. En del av dem förskaffa sig för närvarande själva sitt nödtorftiga uppehälle, men med stigande ålder avtaga deras arbetskrafter, och de måste då falla det allmänna eller den enskilda välgörenheten till last. I många fall blir det kommunerna, som få taga hand om dem. Det är i själva verket här närmast fråga om, vem som skall betala deras underhåll, staten, enskilda eller kommunerna, eller om en samverkan mellan dessa tre skall äga rum. Det måste synas billigt, att, då staten

lämnar ett avsevärt bidrag till pensionering av en del av de invalider, som den 1 januari 1914 befunno sig i åldern mellan 15 och 67 år, staten också bidrager till de övriga invalidernas underhåll. Något principiellt skäl att göra en åtskillnad härvidlag synes i varje fall icke kunna anföras.

Riksdagen anser sålunda, att en rättfärdighetsfråga av djup innebörd här föreligger, och att det är synnerligen behjärtansvärt, att redan nu taga steget fullt ut och i försäkringen inbegripa alla de från denna utslutna invalider, vilkas försörjning ej redan är genom det allmännas försorg ordnad. I och för pensionsförsäkringens hela ställning och handhavande är det också betydelsefullt, att så sker.

Då riksdagen sålunda funnit sig böra för sin del godkänna den utvidgning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition, som av motionärerna föreslagits, har fråga uppstått, huruvida erforderliga bestämmelser borde tillkomma genom ändring av 37 § i pensionsförsäkringslagen eller, såsom Eders Kungl. Maj:t föreslagit, genom antagande av en särskild lag beträffande övergångsbestämmelserna eller genom en kombination av båda sätten.

Riksdagen har därvid kommit till den uppfattning, att frågan bäst löses *dels* genom att till Eders Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring av vissa paragrafer i pensionsförsäkringslagen också föga viss ändring av 37 §, *dels ock* genom antagande av en särskild lag angående övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen.

Slutligen får riksdagen uttala, att hinder icke förefinnes, att Eders Kungl. Maj:t, utan särskilt bemyndigande av riksdagen, meddelar de närmare föreskrifter, som för disponerande av för ändamålet behöfliga medel ur pensionsförsäkringsfonden må finnas erforderliga.

Med återopande av vad sålunda anförts får riksdagen, under förklarande att de i Eders Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattande lagförslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, härmed anmäla, att riksdagen, i anledning av samma proposition, för sin del antagit följande

A) Lag

om ändrad lydelse av 7, 16, 20, 23 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 7, 16, 20, 23 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Årsinkomst — — — — tillkommer.

Där — — — — tillämpliga.

I fråga om äkta makar skall, vid bestämmande av pensionstilläggs belopp, årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst, där ej i särskilda fall pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter finner makes årsinkomst böra tillsvidare beräknas såsom för ogift person.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmäles, sökas genom besvär inom den tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat; dock att, där ändring sökes i beslut rörande fråga, huruvida någon skall på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift, dessa besvär skola anföras hos pensionsstyrelsen och inlämnas till vederbörande pensionsnämnd, i Stockholm före utgången av augusti månad, men annorstädes i riket före utgången av juli månad. Har pensionsavgift blivit den klagande påförd, är han ändock skyldig att erlagga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har — — — — hos pensionsstyrelsen.

Menar — — — — efterrättelse.

20 §.

För — — — — sex.

Ordförande — — — — sänder.

Ledamöterna i pensionsnämnd jämte en suppleant för varje ledamot väljas varje gång för fyra år, å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Vid val å kommunalstämma och allmän rådstuga iakttages, att varje röstande har en röst. Då inom ett pensionsdistrikt pensionsnämnd första gången valts, skall efter lottning halva antalet av de utsedda ledamöterna avgå vid utgången av andra året av den tid, för vilken de blivit valda, så ock suppleanterna för de sålunda avgående ledamöterna. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställes

fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Sedan — — — — — ordförande.

Har beslut, på sätt i 19 § sägs, fattats om ändring i bestående indelning av pensionsdistrikt, skola uppdragen för ordförande, ledamöter och suppleanter i pensionsnämnd inom pensionsdistrikt, som av ändringen beröres, anses förfalla vid den tid, då beslutet träder i tillämpning, samt nytt förordnande av ordförande och suppleant för honom meddelas ävensom nytt val av ledamöter och suppleanter för dem förrättas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Sammanträde skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst fjorton dagar förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom; varjämte ombud, som enligt 27 § må vara av landstinget för distriktet utsett, genom ordförandens försorg i god tid skall om sammanträdet underrättas.

Suppleanten — — — — — besluten.

Ordföranden — — — — — ångfartyg.

37 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1914; dock att 3, 19—28 samt 36 §§ skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse från och med den 1 september 1913.

Angående övergångsbestämmelser är i särskild lag stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1915; dock att vad i 7 § stadgas rörande undantag från den i samma § meddelade bestämmelsen om beräkning av äkta makars årsinkomst icke må tillämpas, när därigenom minskning skulle ske av rätt, som före nyssnämnda dag förvärvats.

B) Lag

om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

För den, som vid 1914 års ingång fyllt tjugufem år, skall den pension eller del därav, som jämlikt 6 § första stycket i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eljest skolat beräknas för man till trettio och för kvinna till tjugufyra procent av erlagda pensionsavgifter, i stället utgå med följande procent av dessa avgifter, nämligen

för man, som fyllt 25, men icke 30 år,	med 27 ¹ / ₂ procent
» » » » 30, » » 35 »	» 25 »
» » » » 35, » » 45 »	» 22 ¹ / ₂ »
» » » » 45 år	» 20 »

och

för kvinna, som fyllt 25, men icke 30 år,	med 22 procent
» » » » 30, » » 35 »	» 20 »
» » » » 35, » » 45 »	» 18 »
» » » » 45 år	» 16 »

Den ökade kostnad, som av denna bestämmelse föranledes, bestrides av statsmedel.

2 §.

Rätt till understöd enligt 33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring tillkommer ej den, som vid 1914 års ingång fyllt femton år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar.

3 §.

1 mom. För den, som före utgången av år 1929 förvärvat rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, bestämmes, med den begränsning, som

omförmäles i 2 mom. här nedan, beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent av i nämnda lag eljest stadgat belopp, nämligen

för den, som under år 1914	förvärvat sådan rätt, till 50 procent
» » » » » 1915	» » » » 60 »
» » » » » 1916	» » » » 70 »
» » » » » 1917	» » » » 80 »
» » » » åren 1918—1929	» » » » 90 »

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, bestämmes beloppet av understöd eller ökning därav till 50 procent av i lagen om allmän pensionsförsäkring eljest stadgat belopp.

4 §.

I fråga om pensionstillägg eller understöd, som i 3 § sägs, skall stadgandet i 31 § första stycket andra punkten av lagen om allmän pensionsförsäkring icke äga tillämpning; dock att understöd, varom förmäles i 3 § 2 mom. här ovan, icke i något fall utgår för tiden före den 1 januari 1916.

5 §.

Vid bestämmande av årsinkomst enligt 7 § i lagen om allmän pensionsförsäkring skall hänsyn icke tagas till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, genom flottans pensionskassa utgående pensioner till avskedade båtsmän och marinsoldater eller gratifikationer och pensioner från Invalidhusfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1915.

Stockholm den 27 maj 1915.

Med undersätlig vörtnad.